

آیین‌نامه معاملات در شرکت بورس اوراق بهادار تهران

ماده ۱. تعاریف

منظور از "سازمان"، در این آیین‌نامه، سازمان بورس و اوراق بهادار و منظور از "بورس" شرکت بورس اوراق بهادار تهران سهامی عام است.

"معاملات"، خرید یا فروش اوراق بهاداری است که در بورس پذیرفته شده است. هر معامله در صورتی قطعی می‌یابد که به تایید "بورس" برسد.

"تابلوی بورس" تابلویی است که برای ارائه اطلاعات طبقه‌بندی شده اوراق بهادار به کار می‌رود از قبیل تابلوی اصلی و فرعی، تابلو اوراق مشارکت دولتی و تابلوی اوراق مشارکت شرکت‌ها.

"عرضه"، عبارت است از اعلام آمادگی برای فروش اوراق بهادار از طرف کارگزار فروشنده.

"تقاضا"، عبارت است از اعلام آمادگی برای خرید اوراق بهادار از طرف کارگزار خریدار.

"مشتری"، شخصی است که متقاضی خرید (یا فروش) اوراق بهادار است. "مشتری" می‌تواند نماینده قانونی خریدار یا فروشنده باشد.

"سفارشی"، درخواست خرید و یا فروش اوراق بهادار است که توسط "مشتری" به کارگزار ارائه می‌شود.

"قیمت پیشنهادی"، نرخ است که برای هر واحد اوراق بهادار از طرف کارگزار وارد سامانه معاملات می‌شود.

"قیمت باز"، نرخ است که اختیار تعیین آن از طرف "مشتری" به کارگزار واگذار می‌شود.

"قیمت محدود"، نرخ است که حداکثر یا حداقل آن از طرف "مشتری" به کارگزار اعلام می‌شود.

"قیمت معین"، نرخ ثابتی است که توسط "مشتری" برای انجام معامله به کارگزار اعلام می‌شود.

"واحد پایه معاملاتی متعارف"، حداقل میزان اوراق بهادار در هر معامله است که توسط "بورس" تعیین می‌شود.

"واحد پایه معاملاتی نامتعارف"، میزان اوراق بهاداری که از واحد پایه معاملاتی متعارف کمتر است.

"قیمت آغازین"، قیمتی است که در شروع جلسه رسمی معاملاتی برای هر ورقه بهادار در تابلو بورس اعلام می‌شود.

"قیمت پایانی"، قیمت هر ورقه بهادار در پایان هر جلسه رسمی معاملاتی بورس است که محاسبه و توسط "بورس" اعلام می‌شود.

"**حجم مینا¹**"، تعداد اوراق بهادار از یک نوع است که هر روز باید مورد دادوستد قرار گیرد تا کل درصد تغییر آن روز، در تعیین قیمت روز بعد ملاک باشد.

"**سهام شناور آزاد**" هر شرکت، بخشی از سهام آن شرکت است که دارندگان آن آماده عرضه و فروش آن سهام می‌باشند، و قصد ندارند با حفظ آن قسمت از سهام، در مدیریت شرکت مشارکت نمایند.

"**دامنه نوسان قیمت²**"، پایین‌ترین تا بالاترین قیمتی است که در آن دامنه، طی یک یا چند جلسه رسمی معاملاتی بورس، قیمت می‌تواند نوسان داشته باشد.

"**بستن نماد**"، توقف معاملات هر یک از انواع اوراق بهادار طی دوره معین طبق دستورالعمل مربوطه می‌باشد.

"**محدودیت حجمی**"، حداکثر تعداد اوراق بهاداری است که در هر نماد معاملاتی طی هر سفارش در سامانه معاملات وارد می‌شود. این رقم مضرب صحیحی از "واحد پایه معاملاتی متعارف" است.

"**سپرده گذاری**"، عملیاتی است که طی آن اوراق بهاداری که در سامانه معاملات به ثبت رسیده است، قابلیت معامله پیدا می‌کند.

"**تسویه و پایایی**"، مرحله پایانی انجام معامله است که طی آن مالکیت اوراق بهادار به خریدار و وجوه حاصل از معامله به فروشنده منتقل می‌شود.

"**نماد معاملاتی**"، شناسه‌ای است که برای هر یک از اوراق بهادار به صورت منحصر به فرد در سامانه معاملات تعریف شده است. این شناسه می‌تواند به صورت حروف، عدد و یا ترکیبی از هر دو باشد.

"**کد معاملاتی**"، شناسه "مشتری" جهت انجام معامله اوراق بهادار در سامانه معاملات است. این شناسه به صورت حروف، عدد، و یا ترکیبی از هر دو می‌باشد.

"**کد معاملاتی گروهی**"، شناسه‌ای است که برای ورود سفارش‌های خرید و یا فروش گروهی برای هر شرکت کارگزاری در سامانه معاملات تعریف شده است. این شناسه به صورت حروف، عدد، و یا ترکیبی از هر دو می‌باشد.

---

¹ مطابق بند 5 مصوبه جلسه بیست و هفتم مورخ 1386/03/09 هیئت مدیره شرکت بورس، حجم مینای شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران با سرمایه کمتر از 1 هزار میلیارد ریال، هشت در ده هزار سرمایه و حجم مینای شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران با سرمایه 1 هزار میلیارد ریال تا 3 هزار میلیارد ریال، پنج در ده هزار سرمایه و شرکتهای بورسی با سرمایه بیش از 3 هزار میلیارد ریال، چهار در ده هزار سرمایه و مطابق بند 2 مصوبه یکصد و پنجاه و هفتمین صورتجلسه مورخ 1388/08/09 هیئت مدیره سازمان بورس، حجم مینای شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران که سرمایه آنها 10 هزار میلیارد ریال یا بیشتر است، معادل سه در ده هزار سرمایه تعیین گردید.

² مصوبه مورخ 1389/04/02 هیئت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار؛ دامنه مجاز نوسان روزانه قیمت سهام پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران از 3/5+ به 4+ درصد تغییر یافت و برای حق تقدم سهام مذکور 8+ درصد با رعایت سایر مقررات مربوطه تعیین شد.

"سامانه معاملاتی"، سیستم رایانه‌ای است که دریافت سفارش‌های خرید و فروش، تطبیق سفارش‌ها و در نهایت انجام معاملات از طریق آن انجام می‌شود.

"ایستگاه معاملاتی"، پایانه معاملاتی کارگزار است که با سامانه معاملاتی بورس در ارتباط می‌باشد. هر "ایستگاه معاملاتی" با کدی مشخص می‌شود که به آن "کد ایستگاه معاملاتی" گویند. ایستگاه‌های معاملاتی هر کارگزار با کدهای جداگانه تعریف می‌شود.

"معامله بلوک"، معاملاتی است که در آن قواعد مربوط به محدودیت حجمی و محدودیت قیمتی رعایت نمی‌شود.

"معامله ترجیحی"، انتقال سهام شرکت‌های دولتی به کارکنان واحدها به منظور اجرای برنامه‌های خصوصی‌سازی است که به نرخ معینی انجام می‌شود.

"معاملات اشخاص خارجی"، خریدوفروش اوراق بهادار اشخاص خارجی است که حسب مورد، پس از اخذ مجوز از مراجع ذی‌ربط، اقدام به معامله اوراق بهادار می‌کنند.

"معاملات دو طرفه"، معاملاتی است که کارگزار هم‌زمان نقش کارگزار خریدار و فروشنده را برعهده دارد.

"معاملات خوشه‌ای"، خرید یا فروش مجموعه‌ای از اوراق بهادار است که به طور یک‌جا معامله می‌شود.

"معاملات چرخشی"، معاملاتی است که با تکمیل چرخه آن ظرف یک جلسه معاملاتی، وضعیت مالکیت طرفین معامله تغییری نمی‌کند.

"معاملات مشروط"، معاملاتی است که برای انجام و یا نحوه تسویه آن، شرایطی برابر مقررات "بورس" تعیین شده باشد.

"معاملات با اقربا"، خریدوفروش اوراق بهادار با همسر و اقربای درجه یک (طبقه اول نسبی طبق تعریف قانون مدنی) است.

"معاملات اعتباری"، معاملاتی است که درصدی از ثمن معامله از طریق بانک و یا مؤسسه مالی یا اعتباری تأمین مالی شده باشد.

"معاملات تجدید ساختار"، انتقال اوراق بهادار از طرف شرکت مادر به شرکت‌های تابعه با هدف تجدید ساختار است.

"معاملات عمده"، معاملاتی است که تعداد سهام مورد معامله از درصد معینی از کل سهام آن شرکت، یا حجم معاملات آن طی دوره معین، و یا حجم معاملات کل بازار طی مدت معین، بیشتر باشد.

"خرید گروهی"، خرید اوراق بهادار توسط کارگزار با کد معین، و تخصیص آن به مشتریان است.

"فروش گروهی"، فروش اوراق بهادار تجمیع شده تعدادی از مشتریان با کد معین کارگزار می باشد.

"انتقال قهری"، انتقال اوراق بهاداری است که با فوت دارنده آن به وراث قانونی وی صورت می گیرد.

"انتقال قانونی"، انتقال اوراق بهاداری است که به موجب قوانین خاص و یا با حکم دادگاه صالحه به شخص دیگری صورت می گیرد.

"شاخص"، نامگری است که تغییرات قیمت یا بازده یک یا مجموعه ای از اوراق بهادار را طی دوره زمانی مشخص نشان می دهد.

"پذیرش مضاعف"، پذیرش اوراق بهاداری است که علاوه بر "بورس" در بورس دیگری نیز پذیرفته شده باشد.

"بازارگردان"، کارگزار/معامله گری است که با اخذ مجوز لازم با تعهد به افزایش نقدشوندگی و تنظیم عرضه و تقاضای اوراق بهادار معین و تحدید دامنه نوسان قیمت آن، به دادوستد آن اوراق می پردازد.

"عرضه اولیه"، منظور نخستین عرضه اوراق بهادار شرکت، پس از پذیرش آن در بورس است.

"کارگزار معرف"، کارگزاری که در پذیرش اوراق بهادار نقش مشاور و کارشناس را برای عرضه اولیه برعهده داشته باشد.

"کارگزار متعهد پذیرهنویسی"، کارگزاری است که در عرضه اولیه اوراق بهادار به بورس، هماهنگی برای تأمین مالی خرید بخشی از اوراق را که به فروش نمی رسد، به عمل آورده باشد.

"حراج"، سازوکاری برای دادوستد اوراق بهادار برپایه انطباق سفارش های خرید و فروش مشتریان با در نظر گرفتن اولویت قیمت و زمان است.

"جلسه رسمی معاملات"، ساعاتی پیوسته از یک نشست کاری است که معاملات اوراق بهادار در این ساعات انجام می پذیرد. "بورس" می تواند در یک شبانه روز بیش از یک نشست رسمی معاملاتی داشته باشد.

تبصره: تعاریف و اصطلاحات دیگری که برحسب ضرورت های کار با سامانه کامپیوتری یا پیاده سازی نرم افزارهای جدید مورد نیاز باشد، توسط هیئت مدیره "بورس" تعیین و اعلام می شود.

ماده 2. ساعات و روزهای انجام معامله اوراق بهادار در بورس، به استثنای روزهای تعطیل رسمی توسط هیئت مدیره "بورس" تعیین و اعلام می شود.

تبصره: تغییرات ساعت و روزهای انجام معامله حداقل 15 روز قبل از انجام بایستی به اطلاع عموم برسد.

ماده 3. معاملات بورس، مگر در مواردی که در این آیین نامه آمده است، به طریقه حراج انجام می شود. کارگزاران پیشنهادهای خریدوفروش خود را با توجه به سفارش های خریداران و فروشندگان، تعداد اوراق بهادار و قیمت آنها را در سامانه معاملات وارد خواهند نمود.

ماده 4. معاملات بورس با رعایت اولویت قیمت و زمان ورود سفارش به سامانه معاملات انجام می شود. جزییات نحوه انجام معاملات در "دستورالعمل نحوه انجام معاملات" خواهد آمد.

ماده 5. حدود و شیوه عملیات کارگزاران در خریدوفروش اوراق بهادار تابع "دستورالعمل نحوه انجام معاملات" خواهد بود.

ماده 6. هیئت مدیره "بورس" می تواند در مواردی که نوسان غیرعادی در قیمت پیشنهادی یا معاملاتی* اوراق بهادار در هر جلسه مشاهده کند، از انجام معامله جلوگیری نماید. چگونگی انجام کار در دستورالعمل "توقف معاملات" خواهد آمد. هیئت مدیره بورس می تواند اختیارات موضوع این ماده را به مدیرعامل تفویض نماید.

تبصره: در صورتی که کارگزار خریدار یا فروشنده نسبت به تصمیم جلوگیری از انجام معامله براساس این ماده معترض باشد، باید اعتراض خود را با ذکر دلایل، برای رسیدگی و تعیین تکلیف، به "سازمان" تسلیم نماید. رسیدگی به این اعتراض ظرف 48 ساعت، به عمل می آید.

ماده 7. شرایط و چگونگی عرضه اولیه اوراق بهادار تابع دستورالعمل "عرضه اولیه اوراق بهادار" خواهد بود.

ماده 8. انواع معاملات اوراق بهادار، شرایط معامله، میزان اطلاعاتی که در زمان معامله می باید انتشار یابد، مراحل انجام سفارش خریدوفروش، و سایر شرایط انجام معامله در "دستورالعمل نحوه انجام معاملات" خواهد آمد. تسویه وجوه و پایاپای اوراق بهادار و شرایط تسویه خارج از اتاق پایاپای، بر طبق "دستورالعمل سپرده گذاری، تسویه، و پایاپای" انجام خواهد شد.

ماده 9. معاملات بورس باید در شرایط رقابتی و همواره به صورت حراج انجام شود. در صورتی که انجام معامله ای به صورت حراج ممکن نباشد، انجام این معامله خارج از جلسه رسمی معاملات، غیر از مواردی که طبق ضوابط مصوب شورای بورس تعیین شده، با تصویب هیئت مدیره سازمان و با رعایت شرایط زیر مجاز است:

1- سهام فی مابین شرکت های گروه (شرکت هایی که حداقل 99 درصد سهام آنها بصورت مستقیم و یا غیرمستقیم متعلق به شرکت مادر باشد) یا شرکت های گروه با شرکت مادر، منتقل شود.

2- معاملات با هدف سودسازی انجام نشود.

3- معاملات با رعایت حقوق سهامداران جزء باشد.

4- معاملات منجر به اصلاح ساختار شرکت و شفافیت آن گردد.

تبصره 1: مبنای قیمتی معاملات خارج از جلسه رسمی معاملات، توسط هیئت مدیره سازمان تعیین می‌گردد.

تبصره 2: هیئت مدیره سازمان می‌تواند انجام معامله خارج از جلسه رسمی معاملات را منوط به ارائه تعهد یا تعهداتی از سوی متقاضی نماید.

تبصره 3: در مواردی که درخواست متقاضی با شرایط فوق‌الذکر منطبق نباشد و هیئت مدیره سازمان با انجام آن موافق باشد، موضوع جهت اخذ تصمیم نهایی توسط سازمان به شورای عالی بورس ارجاع می‌گردد.³

ماده 10. در مواردی که کارگزاری برای اوراق بهادار خاصی به عنوان "کارگزار معرف" یا "کارگزار متعهد پذیرهنویسی"، عمل کند، برطبق دستورالعمل "عرضه اولیه اوراق بهادار" حق تقدمی برای وی در نظر گرفته می‌شود.

ماده 11. وجوه مربوط به سهام معامله‌شده در بورس همراه با وکالت‌نامه فروش سهام و اصل سهام باید حداکثر تا 72 ساعت از تاریخ معامله بین کارگزاران خریدار و فروشنده ردوبدل گردد. کارگزار فروشنده، موظف است تشریفات مربوط به انتقال سهام معامله‌شده را ظرف 72 ساعت (سه جلسه معاملاتی) از تاریخ معامله انجام داده و سهام را تحویل خریدار نماید. در صورتی که علل یا توافقی دیگر در مورد تحویل بعد از مهلت‌های تعیین شده، وجود داشته باشد، مراتب باید حداکثر تا پایان نشست رسمی معاملاتی مربوط کتباً به اطلاع مدیرعامل "بورس" برسد. در هر صورت، معامله انجام‌شده، قطعی به شمار می‌رود. ساعات تسویه و یا مدت‌زمان مربوط به انتقال سهام، براساس "دستورالعمل سپرده‌گذاری، تسویه و پایاپای" انجام خواهد شد.

ماده 11 مکرر (1) ⁴ کلیه معاملات عمده‌ای که فروشنده برای انجام معامله با شرایط اعلام آمادگی نماید، صرفاً با موافقت مدیرعامل انجام می‌شود. بورس تسهیلات لازم را با رعایت موارد زیر توسط کارگزاران برای انتقال سهام فراهم می‌آورد:

1 - کارگزار فروشنده، مکلف است شرایط فروشنده را منطبق با مقررات بورس و براساس دستورالعمل معاملات دریافت و به بورس اعلام نماید.

³ بند (8) صورت‌جلسه مورخ 1391/11/16 شورای عالی بورس.

⁴ ماده 11 مکرر 1 و 2 مصوب 1389/07/24 شورای عالی بورس و اوراق بهادار است.

2 - کارگزار فروشنده، پس از مشخص شدن برنده رقابت، مکلف است سند تسویه خارج از پایاپای حصه غیرنقدی را که پس از تأمین شرایط اعلامی معامله از سوی خریدار به امضای طرفین معامله (خریدار و فروشنده) رسیده است به بورس تسلیم نماید. قطعیت معامله منوط به پرداخت حصه نقدی از سوی خریدار و ارائه سند تسویه خارج از پایاپای، مطابق مقررات می‌باشد. مهلت ارایه سند تسویه خارج از پایاپای و قطعیت معامله حداکثر 9 روز کاری بعد از مشخص شدن برنده رقابت می‌باشد.

در صورت عرضه سهام جهت انجام معامله عمده از سوی سازمان خصوصی‌سازی، افزایش مهلت تسویه حصه نقدی و ارایه سند تسویه خارج از پایاپای از 9 روز کاری به 30 روز کاری به درخواست آن سازمان و موافقت وزیرمحترم امور اقتصادی و دارایی به عنوان رئیس شورای عالی بورس و اوراق بهادار امکان پذیر می‌باشد.⁵ خاتمه مهلت، آخرین ساعت کاری روز نهم یا سی‌ام حسب مورد خواهد بود. ساعت کاری در ایام ماه مبارک رمضان از ساعت 8 صبح تا 3 بعدازظهر و سایر ایام از ساعت 8 صبح تا 4 بعدازظهر می‌باشد.⁶

3- خریدار مکلف است از طریق کارگزار خود حداکثر تا پایان مهلت‌های مقرر در بند (2) این ماده نسبت به تسویه حصه نقدی معامله از طریق اتاق پایاپای اقدام نماید.

4 - در صورتی که حصه نقدی مطابق با شرایط اطلاعیه عرضه توسط کارگزار خریدار به حساب شرکت سپرده‌گذاری مرکزی در موعد مقرر واریز نشود یا خریدار از تأمین شرایط مندرج در اطلاعیه عرضه در خصوص سند تسویه خارج از پایاپای خودداری نماید، معامله محقق نشده و سهام موضوع اطلاعیه عرضه در مالکیت فروشنده باقی خواهد ماند. در این صورت، کلیه کارمزدهای متعلقه از محل 3 درصد واریزی خریدار کسر و مابقی به عنوان وجه‌الضمان ناشی از عدم انجام تعهدات خریدار مبنی بر عدم پرداخت وجه به شرح مفاد اطلاعیه عرضه توسط شرکت سپرده‌گذاری مرکزی به حساب کارگزار فروشنده واریز می‌شود.

تبصره - وجه مازاد بر 3 درصد واریزی از سوی کارگزار خریدار به وی مسترد خواهد شد.

5 - به محض درج اطلاعیه عرضه سهام توسط بورس، سهام موضوع معامله به کد مخصوص که برای انجام معاملات عمده در نظر گرفته می‌شود انتقال می‌یابد و فروشنده و کارگزار فروشنده نمی‌توانند بدون موافقت بورس از عرضه سهام خودداری نمایند.

³ مصوبه 85/7/24 شورای عالی بورس

⁴ مصوبه 85/7/10 شورای عالی بورس

6 - در صورتی که خریدار مطابق مقررات، برنده رقابت بوده و شرایط قطعیت معامله مندرج در اطلاعیه عرضه را فراهم نماید، فروشنده مکلف به امضای سند تسویه خارج از پایاپای و ارائه آن به کارگزار خود می‌باشد. در غیراینصورت فروشنده مکلف است علاوه بر کارمزدهای معامله، به برنده رقابت که به موجب دستورالعمل اجرایی این مقررات نسبت به واریز وجه یا ارایه ضمانت‌نامه اقدام کرده است از قرار هر ماه 2 درصد خسارت، معادل مبلغ واریزی یا ارزش ضمانت‌نامه بانکی برای مدتی که وجه واریزی در حساب شرکت سپرده‌گذاری مرکزی متوقف بوده یا ضمانت‌نامه بانکی معتبر در اختیار آن شرکت بوده است پرداخت نماید. انتقال سهام از کد مخصوص به کد مالکیت فروشنده منوط به پرداخت خسارت مندرج در این بند با تأیید شرکت سپرده‌گذاری مرکزی خواهد بود.

7- فروشنده می‌تواند حداکثر تا پنج درصد از حصه نقدی را در خارج از مهلت‌های مقرر در بند (2) این ماده دریافت نماید. در این صورت حصه مزبور نیز غیرنقدی تلقی خواهد شد و همزمان با ارایه سند تسویه خارج از پایاپای، آن بخش نیز خارج از پایاپای تسویه شده و معامله قطعی می‌گردد.

8 - در صورت عدم امضای سند تسویه خارج از پایاپای از سوی خریدار یا فروشنده یا عدم ارایه آن به بورس، تعیین مسئول پرداخت خسارت بر عهده هیئت داورى موضوع ماده (36) قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران می‌باشد.
ماده 11 مکرر (2) . کارگزار خریدار برای توزیع گسترده اوراق بهادار با موافقت مدیرعامل بورس می‌تواند از مهلت حداکثر 3 روز کاری برای تخصیص و ارایه فهرست نهایی خریداران استفاده نماید.

ماده 12 . وجوه مربوط به معامله‌های اوراق مشارکت باید حداکثر ظرف 24 ساعت از تاریخ معامله، واریز شود. در صورتی که وجوه اوراق مشارکت پس از 24 ساعت پرداخت نشود، کارگزار فروشنده می‌تواند درخواست ابطال معامله یا اخذ جریمه هر روزی که وجه دیرتر پرداخته می‌شود، اقدام نماید. در هر صورت، کارگزار خریدار نمی‌تواند تقاضای ابطال معامله انجام‌شده را نماید و موظف به پرداخت خسارت به کارگزار فروشنده، است. جزییات پایاپای و تسویه اوراق مشارکت براساس مفاد "دستورالعمل سپرده‌گذاری، تسویه، و پایاپای" خواهد بود.

ماده 13 . نحوه تکمیل اسناد مربوط به معاملات و تحویل آن‌ها به "بورس" و نیز نحوه تسویه وجه طبق دو دستورالعمل "نحوه انجام معاملات" و "سپرده‌گذاری، تسویه و پایاپای" انجام می‌شود.

ماده 14 . دستورهای خرید یا فروش اوراق مشارکت بانک مرکزی و دولت بدون توجه به محدودیت‌های مقرر در آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های بورس در "بورس" قابل معامله خواهد بود.

ماده 15. انجام معاملات قهری، قانونی، اشخاص خارجی، گروهی، خوشه‌ای، مشروط، با اقربا، اعتباری، تجدید ساختار و ترجیحی طبق دستورالعمل‌های "نحوه انجام معاملات" و "سپرده‌گذاری، تسویه، و پایاپای" انجام خواهد شد.

ماده 16. کارگزاران موظف‌اند از انجام معاملات چرخشی اجتناب کنند، و در صورتی که سهواً این نوع معاملات را انجام داده، و بعداً به ماهیت معامله پی بردند، مراتب را بلافاصله به مدیرعامل "بورس" اطلاع دهند. جزییات مربوطه در "دستورالعمل نحوه انجام معاملات" خواهد آمد.

ماده 17. در مواقعی که اعلام خرید کارگزاران یا قطعیت معامله مورد تردید باشد، رأی مدیرعامل "بورس" یا نماینده وی قطعی و لازم‌الاتباع می‌باشد.

ماده 18. معاملات عمده براساس "دستورالعمل معاملات عمده" انجام می‌شود.

ماده 19. نحوه و چگونگی وثیقه‌گذاری اوراق بهادار بر طبق "دستورالعمل توثیق اوراق بهادار" انجام می‌شود.

ماده 20. "بورس" موظف به رعایت قوانین پولی و بانکی، مصوبات بانک مرکزی و شورای پول و اعتبار در مورد "معاملات اعتباری" و ابلاغ این مصوبات و مصوبات "شورا"، "سازمان" و هیئت‌مدیره بورس به کارگزاران است.

ماده 21. پذیرش اشتباهات سهوی کارگزاران در مورد معاملات تاحدی مجاز است که در دستورالعمل "توقف معاملات" تعیین شده است.

ماده 22. کارگزاران موظف‌اند ضمن رعایت سفارش مشتریان از فرم‌هایی برای پذیرش سفارش‌های خرید و فروش مشتریان استفاده کنند که از طرف "بورس" طراحی شده است. سفارشی که به صورت غیرحضوری از طریق تلفن، فاکس، و یا به شکل الکترونیک به کارگزار داده می‌شود، باید به نحوی انجام شود که در دستورالعمل "نحوه انجام معاملات" تصریح شده است.

ماده 23. نحوه ادامه معاملات ناتمام اوراق بهادار در نشست معاملاتی بعدی، بر طبق "دستورالعمل نحوه انجام معاملات" انجام می‌شود.

ماده 24. بازکردن و بستن نمادهای معاملاتی و صدور مجوز توقف نماد براساس "دستورالعمل توقف نمادها" انجام خواهد شد.

ماده 25. "بورس" موظف است اطلاعات لازم از جمله قیمت آغازین و پایانی، شاخص و میزان سهم شناور آزاد را برای تحلیل بازار و انجام معاملات عادلانه و مبتنی بر عرضه و تقاضا به نحو مقتضی در اختیار بازار قرار دهد.

ماده 26. نحوه انجام معاملات اوراق بهادار مختلف از جمله سهام، حق تقدم سهام، اوراق مشارکت، سید سهام، و هر نوع اوراق بهاداری که در بورس پذیرش می شوند، براساس "دستورالعمل نحوه انجام معاملات" خواهد بود.

ماده 27. میزان کارمزد دریافتی کارگزاران از هر طرف معامله به شرح زیر محاسبه می گردد:

در معاملات سهام هر یک از طرفین معامله کارمزدی از قرار 4 در هزار مبلغ معامله به کارگزاری که معامله را از طرف آنها انجام داده پرداخت خواهد کرد. در معاملات اوراق مشارکت هر یک از طرفین کارمزدی از قرار 0,75 در هزار مبلغ معامله به کارگزار مربوط پرداخت خواهد کرد.

تبصره: حداقل کارمزد معاملات 15,000 ریال است. حداکثر کارمزد کارگزاران در یک معامله 100 میلیون ریال است. در معاملات اوراق مشارکت حداقل مبلغ کارمزد کارگزاران 20,000 ریال و حداکثر آن 30 میلیون ریال است.⁷

ماده 28. به منظور انجام پروژه‌های گسترش بورس به میزان 0/3 درصد از ارزش معامله سهام که 0/15 درصد آن را خریدار و 0/15 درصد آن را فروشنده پرداخت می کند، توسط سازمان وصول و مستقیماً به حساب بانکی خاصی به نام سازمان کارگزاران بورس واریز می شود. این وجوه منحصرأً با تصویب شورای بورس به مصرف طرح‌ها و پروژه‌های توسعه بورس خواهد رسید. هرگونه دخل و تصرف در موجودی حساب بانکی مذکور توسط سازمان، بدون تصویب شورای بورس ممنوع می باشد. درصد یادشده از معاملات اوراق مشارکت دریافت نخواهد شد. درمورد سایر ابزارهای مورد معامله در بورس، در هر مورد موضوع در آیین نامه اوراق بهادار یادشده خواهد آمد.

تبصره: حداکثر کارمزد موضوع این ماده در هر معامله 500 میلیون ریال می باشد که از هر یک از طرفین معامله دریافت می شود.

ماده 29. کارگزاران مکلفاند دفاتر سفارش‌های دریافتی خود را مطابق دستورالعمل‌های مربوطه ثبت و از فرم‌هایی که سازمان مقرر می دارد استفاده کنند. مسؤولیت حفظ فرم‌های سفارش مکتوب و الکترونیک و اطمینان از صحت سفارش‌های انجام شده با کارگزاران است.

ماده 30. کارگزاران مکلفاند تمام وجوهی را که از مشتریان خود برای انجام معامله دریافت می دارند، در پایان هر روز در حساب جاری مخصوصی که نزد یکی از بانک‌ها و تحت عنوان "حساب جاری معاملاتی کارگزاری" به نام خود باز می کنند، منظور نمایند. در برگه مخصوصی که سازمان برای منظور نمودن وجه تهیه می کند، باید ذکر شود که وجوه مزبور بابت فروش یا خرید چه تعداد سهام یا اوراق مشارکت متعلق به فروشنده یا خریدار (با ذکر نام و مشخصات

⁷ کارمزد معاملات اوراق مشارکت مصوب 84/05/01 شورای بورس

فروشنده یا خریدار) می‌باشد. کارگزاران مجاز نیستند به هیچ‌وجه وجوه مشتری را برای مدتی خارج از زمان تعیین شده در دستورالعمل نزد خود نگاه دارند، و یا هرگز از محل وجوه آن‌ها، برای سایر مشتریان و یا کارگزاری خود، معامله‌ای انجام دهند. جزییات امر در آیین‌نامه "نحوه نگهداری وجوه مشتریان" خواهد آمد.

ماده 31. کارگزاران و نمایندگان آن‌ها که در امور مربوط به خریدوفروش سهام فعالیت دارند می‌توانند تا میزان نصاب‌های

مندرج در زیر برای خود و افراد تحت تکفل خود، سهام به قیمت تابلو خریداری نمایند:

الف) اعضای حقیقی و نمایندگان اشخاص حقوقی عضو هیئت‌مدیره و مدیرعامل و کارکنان شرکت‌های کارگزاری جمعاً تا سقف 250 میلیون ریال (به قیمت خرید).

ب) شرکت‌های کارگزاری تا سقف صددرصد سرمایه ثابت و پرداخت‌شده و یا هفتاد درصد ارزش ویژه حقوق صاحبان سهام شرکت کارگزاری هرکدام که کمتر باشد.

تبصره: کارگزاران عبارت‌اند از مدیران عامل و اعضای هیئت‌مدیره شرکت‌های کارگزاری و نمایندگان کارگزاران عبارت‌اند از دارندگان گواهی‌های حرفه‌ای که در بورس فعالیت می‌کنند.

ماده 32. درمورد انتقال سهام به مدیران و کارکنان واحدها، انتقال براساس مصوبه "انتقال سهام به کارکنان شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس" انجام خواهد شد.

ماده 33. تسویه معاملات در خارج از اتاق پایاپای و سیستم تسویه بورس فقط محدود به مواردی است که در "دستورالعمل سپرده‌گذاری، تسویه، و پایاپای" می‌آید.

ماده 34. کارگزاران موظف‌اند مفاد این آیین‌نامه را رعایت و اجرا نمایند. در صورت عدم رعایت آن مشمول مقررات پیش‌بینی شده مربوطه خواهند شد.

ماده 35. دستورالعمل‌های اجرایی این آیین‌نامه پس از تصویب هیئت‌مدیره "سازمان" و ابلاغ آن معتبر و لازم‌الاجراست.

توضیح: مواد 27 و 28 تا تصویب کارمزدهای جدید به قوت خود باقی خواهد بود.